

פת הבאה בכיסנין

רב דניאל שטיין

א. גמ' ברכות (מב.) - רב הונא אכל תליסר ריפתי בני תלתא תלתא בקבא ולא בריך. אמר ליה רב נחמן עדי כפנא, אלא כל שאחרים קובעים עליו סעודה צריך לברך. רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא, אייתו לקמיהו פת הבאה בכסנין. כי אתא, שמעינהו דקא מברכי המוציא וכו', אמרי ליה וכו' דתניא רבי מונא אמר משום רבי יהודה פת הבאה בכסנין מברכין עליה המוציא, ואמר שמואל הלכה כרבי מונא. אמר להו אין הלכה כרבי מונא אתמר. אמרי ליה והא מר הוא דאמר משמיה דשמואל, לחמניות, מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא, שאני התם דקבע סעודתיה עליהו, אבל היכא דלא קבע סעודתיה עליהו לא.

ב. רא"ש (פ"ו סי' ל') - וכתב רבינו משה ז"ל דאם אחרים אינם קובעין אפילו כשהוא קובע אינו מברך דבחר רוב אזלינן ובטלה דעתו אצל כל אדם והראב"ד ז"ל כתב ואם היה קובע עליו אפי' משהו מברך עליו בתחלה המוציא ולבסוף שלש ברכות ונראין דברי רבינו משה ז"ל.

ג. ביאור הלכה (סי' קס"ח סעי' ו') ד"ה אע"פ - ומ"מ נראה ברור דאם הוא זקן או נער שאכילתו מועט בטבע חייבין בהמוציא ובהמ"ז אם אכלו שיעור שדרכן תמיד לקבוע ע"ז כיון דכל בני מינם מסתפקין בשיעור אכילה כזו.

ד. משנ"ב (שם ס"ק כ"ד) - כתבו האחרונים דאם אכלו לבדו צריך שיאכל שיעור שאחרים רגילים לשבוע ממנו לבדו ואם אכלו עם בשר או דברים אחרים שמלפתים בו הפת סגי כשאוכל שיעור שאחרים רגילין לשבוע ממנו כשאוכלין ג"כ עם דברים אחרים אך אם אכלו לבדו ושבע ממנו אף שאחרים לא היו שבעין ממנו לבדו אבל כיון שאם אכלו אותו עם דברים אחרים היו שבעין ממנו ג"כ לא אמרינן בטלה דעתו וצריך לברך עליו המוציא ובהמ"ז. והנה לענין עירובי תחומין וכו' איתא דשיעור סעודה הוא ג' או ד' ביצים וכתבו כמה אחרונים דה"ה כאן חשיב בזה שיעור קביעת סעודה אבל כמה אחרונים והגר"א מכללם חולקים וס"ל דאין לברך המוציא ובהמ"ז אלא כשיעור סעודה קבוע שהוא של ערב ובקר וכו'.

ה. שו"ע (שם סעי' ז') - פת הבאה בכיסנין יש מפרשים: פת שעשו כמין כיסים שממלאים אותם דבש או סוקר ואגוזים ושקדים ותבלין וכו', וי"א שהיא עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, והוא שיהיה טעם תערובת המי פירות או התבלין ניכר בעיסה, וי"א שזה נקרא פת גמור, אלא אם כן יש בהם הרבה תבלין או דבש כמיני מתיקה שקורין לעיק"ך שכמעט הדבש והתבלין הם עיקר וכן נוהגים, וי"מ שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותם כעבים יבשים וכוססין אותם, והם הנקראים בישקוני"ש, והלכה כדברי כולם שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכסנין. [בה"ל (שם) - עיין בחידושי רע"א שהקשה אמאי לא כתב המחבר ד"ש יצא ידי כולם כמ"ש בסי"ג ע"ש ובמאמר מרדכי מיישבו דכיון דלא נזכר בהדיא שחולקים הפוסקים בזה ואפשר דמודו להדדי]. [משנ"ב (ס"ק ל"ג) - ר"ל שכ"כ תבלין מעורב בהן עד שעל ידי זה יהיה מנכר התבלין בטעם יותר מהקמח וכן בדבש ושמן וחלב בעינן שיהיה הרוב מהן ומיעוט מים שע"ז נרגש מהן הטעם הרבה מאד עד שע"ז הם העיקר וטעם העיסה טפל וכן בציור הראשון שכתב השו"ע שממלאין מהם בעינן ג"כ שיהיה המילוי הרבה כ"כ עד שע"ז יהיה נרגש הטעם הרבה מאד].

ו. גמ' ברכות (מא:) - אמר רב פפא, הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחרייהם, ושלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחרייהם.

ז. שו"ע (שם סעי' ח') - ואי אכיל להו בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה, טעונים ברכה לפנייהם ולא לאחרייה. [בה"ל (שם) - עיין במ"ב שכתב בשם המ"א דה"ה לכל פת הבא בכיסנין וכו' כ"ז לעיקר הדין אבל לדידן דמספקין בפת הבא בכיסנין מאי הוא אף דהמחבר פסק להקל בכולם היינו משום דספק דרבנן להקל ואין מצריכין לו לברך המוציא ובהמ"ז כשאר פת משא"כ בעניננו להצריכו ברכה תוך הסעודה משום דנחזיקו לפת כיסנין אין סברא דאדרבה ספק דרבנן להקל ושמא מין זה פת גמור הוא ונפטר בברכת המוציא ע"כ אין לברך על פת כיסנין בתוך הסעודה אא"כ הוא פת כיסנין לכו"ע וכו' וכעין זה כתב ג"כ בחידושי רע"א וח"א ולפי מה שכתבנו לעיל בשם המאמר מרדכי דאפשר דמודו זה לזה אין קושיא כ"כ].

ח. שו"ע (שם סעי' י"ז) - פשטיד"א הנאפית בתנור בבשר או בדגים או בגבינה מברך עליה המוציא וברכת המזון. [משנ"ב (ס"ק צ"ד) - היינו אפילו בדלא קבע עלייהו ולא דמי לפת הבאה בכיסנין (דפירושו פת הממולא בפירות ותבלין המבואר בס"ז) דלא מברך עלייהו המוציא בדלא קבע סעודה עלייהו דשאני התם דאין עשוין אלא לקינוח סעודה ולמתיקה משא"כ פשטיד"א שממולא בבשר דרך לאכלם לרעבון וכדי לשבוע והוי כמו שאר פת ובשר כשאוכל כאחד ונראה פשוט דאם עשוין ריקין קטנים ומעורב בהם פתיתין של בשר וניכר שאין עשוים כ"א לקינוח אחר הסעודה דינו ממש כפת שמעורב בפירות ובשאר מיני מתיקה דאינו מברך עלייהו בהמ"ז בדלא קבע עלייהו]. [בה"ל (שם) - ודלא כהט"ז בהבנת דין זה שס"ל דהכוונה דוקא בדקבע והנה ראיתי שהרבה אחרונים מסכימים לדינא לדברי הט"ז שממולא בבשר ודגים דינו כמו ממולא בפירות שאינו מברך עלייהם המוציא ובהמ"ז אלא בדקבע].

ט. שו"ע (שם סע' ח') - לחמניות, אותן שביליתן עבה שקורין אובליא"ש, לחם גמור הוא ומברך עליו המוציא ובהמ"ז, ואותן שביליתן רכה ודקים מאוד שקורין ניבלא"ש, מברך עליהם בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ואם קבע סעודתו עליהם, מברך המוציא וברכת המזון. [משנ"ב (שם) - ודוקא באלו שהם דקים ורכים ביותר אבל אם אינם רכים ודקים כ"כ מבואר בסי"ד דדין לחם עליו ומברך המוציא וכו'. וכתבו הפוסקים דאותן שקורין בפראג וואלאפלאטקע"ס שנעשין ג"כ בליתן רכה אך מפני שמתפשטין באפייתן נעשים דקין וקלושים הרבה יותר מאותן נאלסילקע"ס שנזכר לעיל אין לברך עליהם המוציא אפילו בדקבע דאין ע"ז תורת לחם כלל וכו'].

י. רמ"א (שם סע' י"ג) - וכל זה לא מיירי אלא בדאית בי' לאחר אפיה תואר לחם אבל אי לית ביה תואר לחם כגון לאקשי"ן שקורין ורומזלי"ך, לכ"ע אין מברכין עליהם המוציא ולא ג' ברכות, דלא מיקרי לחם, אבל פשטיד"א וקרעפלי"ך מיקרי תואר לחם.